

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.6.9>

УДК 351.751:316.7(4+477)

I. М. Перестюк,

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Державний Університет «Київський авіаційний інститут»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1692-9247>

К. С. Гулий,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування, Державний Університет «Київський авіаційний інститут»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3927-6425>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАС-МЕДІЙНОЇ СФЕРИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

I. Perestyuk,

PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Management and Administration, State University "Kyiv Aviation Institute"

K. Gulyi,

Postgraduate student of the Department of Public Management and Administration, State University "Kyiv Aviation Institute"

STATE REGULATION OF THE MASS MEDIA SECTOR IN THE EUROPEAN UNION AND UKRAINE

У статті досліджується та аналізується державне регулювання мас-медійної сфери Європейського Союзу з урахуванням поточних трансформацій інформаційного простору. Цифровізація, зростання впливу онлайн-платформ, концентрація медіавласності, загрози дезінформації та політичний тиск зумовлюють необхідність формування ефективної моделі регулювання, що поєднує захист демократичних цінностей та механізми відповідальності медіа. Особливе значення дослідження набуває у контексті євроінтеграційного курсу України, що вимагає гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС. Дослідження досвіду держав ЄС є ключовим для розбудови стійкої та демократичної медіасистеми в Україні, зокрема в умовах війни та гібридних інформаційних загроз. Метою дослідження є систематизація принципів, моделей та форм державного регулювання мас-медійної сфери в державах Європейського Союзу, а також порівняльний аналіз із чинним законодавством України для виявлення спільних рис і відмінностей у правозастосовній практиці. У статті встановлено, що ключовими принципами медіарегулювання в ЄС є свобода вираження поглядів, прозорість власності, редакційна автономія, незалежність регуляторів, плюралізм та захист вразливих категорій споживачів. На основі прикладів Німеччини, Франції, Італії та Польщі проаналізовано національні моделі організації медіаринку та роль держави в їх функціонуванні. Охарактеризовано вплив форми власності медіа на характер регулювання, зокрема в аспектах історичного встановлення медіа систем, відповідальності та суспільного нагляду. Досліджено, наскільки положення українського законодавства про медіа відповідають директивам та регламентам ЄС. Європейський досвід засвідчує, що ефективне регулювання медіа потребує цілісного підходу, в якому поєднуються правові, інституційні та громадські механізми. Україні необхідно забезпечити сталість реформ, розвиток незалежних регуляторів, активну участь громадянського суспільства в медіаполітиці та належне фінансування

публічних мовників як гарантію демократичного контролю над інформаційним середовищем.

The article explores and analyzes the state regulation of the mass media sector in the European Union, taking into account the ongoing transformations of the information space. Digitalization, the growing influence of online platforms, media ownership concentration, disinformation threats, and political pressure necessitate the development of an effective regulatory model that combines the protection of democratic values with mechanisms of media accountability. The research gains particular relevance in the context of Ukraine's European integration course, which requires harmonization of national legislation with that of the EU. Studying the experience of EU member states is essential for building a resilient and democratic media system in Ukraine, especially under conditions of war and hybrid informational threats. The aim of the study is to systematize the principles, models, and forms of state regulation of the mass media sector in the EU member states and to conduct a comparative analysis with current Ukrainian legislation in order to identify common features and differences in legal practice. The article establishes that the key principles of media regulation in the EU include freedom of expression, ownership transparency, editorial autonomy, independence of regulators, media pluralism, and protection of vulnerable categories of media consumers. Based on the examples of Germany, France, Italy, and Poland, the article analyzes national models of media market organization and the role of the state in their functioning. It characterizes the influence of media ownership form on the nature of regulation, particularly in terms of the historical development of media systems, accountability, and public oversight. The study examines the extent to which the provisions of Ukrainian media legislation align with EU directives and regulations. European experience demonstrates that effective media regulation requires a comprehensive approach that combines legal, institutional, and civil society mechanisms. Ukraine must ensure the continuity of reforms, the development of independent regulators, active

participation of civil society in media policy, and adequate funding for public service broadcasters as a guarantee of democratic oversight of the information environment.

Ключові слова: *мас-медіа, євроінтеграція, Європейський Союз, свобода слова, медіаплюралізм, медіазаконодавство, інформаційна безпека.*

Keywords: *mass media, European integration, European Union, freedom of speech, media pluralism, media legislation, information security.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сфера мас-медіа в Європейському Союзі (ЄС) зазнає постійних змін під впливом цифровізації, глобалізації інформаційних потоків і суспільно-політичних викликів. Забезпечення свободи слова та захисту демократичних цінностей вимагає ефективного державного регулювання медіа. ЄС розглядає медійну свободу і плюралізм як ключовий принципи демократії. Водночас з'являються нові загрози – концентрація медіавласності в одних руках, дезінформація, тиск на журналістів, а це обумовлює актуальність дослідження підходів до державного регулювання мас-медійної сфери в ЄС.

Метою дослідження є аналіз принципів та моделей державного регулювання мас-медійної сфери ЄС, дослідження особливостей національних підходів у державах-членах ЄС, порівняння європейських практики із українським досвідом. Дослідження спрямоване на виявлення спільних стандартів ЄС у медіапросторі та оцінку українського законодавства цим стандартам.

У роботі використано такі методи дослідження як порівняльно-правовий метод, системний підхід, метод аналізу актів ЄС (директив, регламентів, законів) та законодавства окремих держав-членів, контент-аналіз наукових публікацій. Застосовано формально-юридичний підхід для

інтерпретації положень нормативних актів та структурно-функціональний аналіз для вивчення інституцій.

Предметом дослідження є державне регулювання мас-медійної сфери, під яким розуміємо систему правових норм, інститутів та заходів, за допомогою яких держава та наднаціональні органи ЄС впливають на діяльність засобів масової комунікації (медіа). У науковій літературі існує кілька підходів до аналізу медіасистем. Кожен із них акцентує увагу на різних аспектах функціонування медіа в суспільстві. Важливо, що для ЄС характерний суспільно-правовий підхід: держава виступає гарантом свободи слова, але водночас запроваджує правила для захисту інформаційного простору, плюралізму і прав споживачів. Саме такий підхід визначає предмет нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика державного регулювання медіа в ЄС широко досліджувалася як західними, так і українськими науковцями. Теоретичну базу становлять роботи, присвячені свободі медіа та демократії в Європі. Зокрема, основоположними є праці, що висвітлюють європейські стандарти свободи вираження, що закріплені статтею 10 Європейської конвенції з прав людини [1] та статтею 11 Хартії Європейського Союзу про основоположні права [2]. У рамках проєктів Ради Європи напрацьовано рекомендації щодо гарантій забезпечення незалежності засобів масової інформації та захисту плюралізму в медіа [3], які стали орієнтиром і для ЄС.

Зокрема, D. Hallin та P. Mancini [4] аналізують медіасистеми через призму інституційних характеристик, таких як свобода преси, рівень політичного втручання та виділили три моделі медіасистем у західних демократіях: північноатлантичну (ліберальну) модель, що характерна для Сполучених Штатів Америки, Канади, Великобританії та Ірландії; північноєвропейську (демократично-корпоративістську) модель, характерну для Німеччини, Швеції, Швейцарії, Данії, Фінляндії, Бельгії, Австрії тощо; середземноморську (поляризовано-плюралістична) модель, характерну для

Франції, Італії, Іспанії, Португалії та Греції. Ці моделі різняться рівнем державного втручання, професіоналізмом журналістів, комерціалізацією та плюралізмом у медіа. Е. Herman та N. Chomsky [5] досліджували як великі медіа корпорації формують інформаційний порядок денний в інтересах еліт. R. McChesney [6] досліджував, як медіаконцентрація та приватизація медіа загрожують демократичному дискурсу. P. Iosifidis у своїх працях присвячених громадському телебаченню в цифрову епоху [7] та глобальній медіа-комунікаційній політиці [8] аналізує майбутнє суспільного мовлення в цифрову еру та європейську медіа політику, наголошуючи на необхідності регуляторних змін в умовах функціонування транснаціональних платформ. Е. Noam [9] пропонує порівняння та аналіз медіа за галузями, регіонами, власниками; охоплює тринадцять медіаіндустрій (телебачення, газети, книговидавництва, кіно, пошукові системи, інтернет-провайдери тощо) у тридцяти країнах; досліджує частку ринку окремих компаній у медіасекторі.

Українські науковці та експерти такі як В. Володовська, І. Розкладай, Г. Красноступ, Л. Мудрак також внесли значний вклад аналізуючи регулювання онлайн-медіа та прозорість медіавласності, досліджуючи гармонізацію українського медіазаконодавства з правом ЄС, діяльність національного медіарегулятора та впровадження європейських директив.

Огляд наукових джерел показує, що основні напрями попередніх досліджень включають: еволюцію політики ЄС у сфері аудіовізуальних медіа, моделі фінансування і незалежності суспільного мовлення в різних державах, регулювання медіаконцентрації та забезпечення плюралізму, порівняльні аналізи законодавства про медіа. Вчені сходяться на тому, що державне регулювання має забезпечувати баланс: з одного боку – невтручання в редакційну незалежність, з іншого – наявність «правил гри», які унеможливають зловживання та підтримують різноманітність інформаційного простору.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ціллю статті є систематизація принципів, моделей і форм державного регулювання мас-

медійної сфери в державах Європейського Союзу з урахуванням поточних трансформацій інформаційного середовища. Стаття має на меті дослідити ключові регуляторні підходи, закріплені в європейському праві, а також національні особливості регулювання в окремих державах ЄС. Фокус дослідження зосереджений на порівнянні європейського досвіду з чинною нормативно-правовою базою України у сфері медіа. Завданням є виявити спільні риси та відмінності, оцінити рівень відповідності українського законодавства європейським вимогам та окреслити напрями подальшої адаптації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державна медіа політика в Європейському Союзі ґрунтується на низці фундаментальних принципів, закріплених у європейському праві. Першим і базовим принципом є свобода слова та поширення інформації. Стаття 10 Європейської конвенції з прав людини передбачає, що будь-які обмеження свободи слова допустимі лише за умови, що вони передбачені законом і необхідні в демократичному суспільстві [1]. Це положення віддзеркалює статтю 11 Хартії основоположних прав Європейського Союзу, що гарантує право кожного на свободу вираження поглядів та отримання інформації без втручання з боку влади [2].

Основними актами що врегульовують медіасферу ЄС є Регламент Європейського Парламенту і Ради 2024/1083 від 11 квітня 2024 року що створює спільні рамки для медіапослуг на внутрішньому ринку [10], яким встановлено Європейський акт про свободу медіа (далі – EMFA) та Директива Європейського Парламенту і Ради 2010/13/ЄС від 10 березня 2010 року про координацію певних положень, встановлених законами, нормативно-правовими або адміністративними актами в державах-членах стосовно надання аудіовізуальних медіапослуг (Директива про аудіовізуальні медіапослуги) (далі – AVMSD) [11]. Звертаємо увагу, що EMFA набирає чинності з 08 серпня 2025 року, проте окремі його положення застосовуються

вже з 2024 року. Проаналізувавши зазначені акти пропонуємо виокремити наступні принципи державного регулювання мас-медійної сфери ЄС.

Перший принцип – законності та пропорційності обмежень. Він є невід’ємним для регулювання медіа: держава може втручатися в діяльність медіа лише на правових підставах та у випадках, коли це потрібно для захисту прав або публічних інтересів (наприклад, національної безпеки, суспільної моралі, прав людини). Це впливає із статті 4 EMFA [10] та статті 6 AVMSD [11].

Другий ключовий принцип – плюралізм медіа. ЄС визнає, що свобода медіа неможлива без різноманітності джерел та думок [12]. Плюралізм має два аспекти: внутрішній (різноманітність контенту та поглядів в межах одного медіа) та зовнішній (наявність великої кількості незалежних медіа). Державне регулювання спрямоване на запобігання надмірній концентрації медіавласності. На рівні ЄС це відображено у вимогах прозорості власності медіа та антимонопольних правилах. EMFA прямо вимагає від держав-членів оцінювати вплив медіаугод з точки зору їхнього впливу на плюралізм і редакційну незалежність. Аналіз статей 22 та 23 EMFA [10] дозволяє зробити висновок, що акт передбачає запровадження механізмів оцінки впливу великих об’єднань у медіасекторі на стан медіаплюралізму.

Третій принцип – незалежність медіа та редакційна автономія. Держави ЄС зобов’язані поважати редакційну свободу медіасервісів [12]. Це означає, що органи влади не повинні цензурувати чи диктувати зміст повідомлень. В ЄС заборонена попередня цензура; регулювання контенту здійснюється переважно постфактум (через санкції за порушення закону, рішення незалежних регуляторів або саморегуляторні механізми). Принцип редакційної незалежності набув особливого значення у зв’язку з випадками політичного тиску на медіа в окремих країнах. EMFA статтею 4 встановлює пряму норму про те, що держави-члени не можуть втручатися у редакційну політику медіа та повинні гарантувати ефективну свободу редакторів. Таким чином, будь-яке державне регулювання контенту має ґрунтуватися на чітких

критеріях (заборони мови ворожнечі, екстремізму тощо) і не перетинати межу, за якою починається політична цензура [10].

Четвертим є принцип незалежності медіарегуляторів. Практика ЄС показала, що для об'єктивного нагляду за дотриманням медіазаконодавства потрібні органи, захищені від політичного та комерційного впливу. Статті 30 та 30а AVMSD [11] наголошують на необхідності забезпечення незалежності національних регуляторних органів, наявності належних фінансових та кадрових ресурсів для ефективного виконання ними своїх функцій. У статті 4 EMFA [10] підкреслюється інституційна та операційна незалежність медіарегуляторів. Це означає, що ані уряд, ані парламент не повинні втручатися в їхні рішення. Керівництво регулятора бажано формувати через конкурсний відбір та з урахуванням представників різних політичних сил, а не лише шляхом урядового призначення. Цей принцип сприяє неупередженому контролю над медіа. Наприклад, у Франції законодавством закріплено незалежний статус Управління з регулювання аудіовізуальних та цифрових комунікацій (ARCOM) – члени призначаються різними гілками влади, що мінімізує однобічний вплив [13]. У Німеччині регуляція телебачення здійснюється медіарадами земель (Landesmedienanstalten), до яких входять представники громадянського суспільства, а не лише чиновники, – це реалізація принципу незалежності через колегіальність і суспільне представництво [14].

П'ятим принципом є співрегулювання та саморегулювання. Регулювання мас-медіа не зводиться лише до державного контролю, ЄС заохочує медіаради, омбудсменів та інші механізми саморегуляції, що доповнюють закони. AVMSD [11] прямо рекомендують державам підтримувати співрегуляцію – держава встановлює рамки, а стандарти виробляються медіаспільнотою. Це дозволяє дотримуватися принципу гнучкості регулювання в умовах швидких змін технологій.

Шостий принцип – захист суспільних інтересів і вразливих груп. Йдеться про те, що державне регулювання повинно забезпечувати певні

якісні вимоги до медіаконтенту в інтересах суспільства. Так, в державах ЄС законом заборонено розпалювання ненависті, пропаганду тероризму, поширення порнографічних матеріалів з дітьми – ці обмеження є легітимними та універсально прийнятими. Також законодавство ЄС приділяє особливу увагу захисту дітей від шкідливого контенту: передбачені часові обмеження для трансляції сцен насильства чи еротики, обов'язкова класифікація фільмів та програм за віком, а також впровадження технічних засобів батьківського контролю (стаття 6а AVMSD) [11].

Сьомий принцип – достовірність інформації, що є ключовою цінністю демократичного інформаційного простору. Хоча запровадження прямої заборони дезінформації несе ризик обмеження свободи слова, більшість держав ЄС розробляють альтернативні стратегії протидії цьому явищу. Зокрема, вони акцентують на підвищенні рівня медіаграмотності, розвитку механізмів перевірки фактів, а також забезпеченні прозорості структури медіавласності. Такий підхід узгоджується з положеннями статті 9 Директиви AVMSD [11] та статті 3 Регламенту EMFA [10].

Восьмий принцип – відповідальності медіа перед суспільством. Він реалізується через наявність механізмів притягнення до відповідальності – судової (наприклад, за наклеп або образу), адміністративної (через санкції регуляторів за порушення ліцензійних умов, невиконання квот, недотримання правил прозорості тощо), а також етичної через саморегуляторні органи. Статті 18 та 21 EMFA [10] передбачають створення ефективних механізмів подання скарг, а також підтримку саморегулювання як форми суспільного контролю за медіа.

Дев'ятий принцип – транспарентність медіасередовища. Щоб інформаційний ринок працював належним чином, суспільство має розуміти, хто є власником медіа та за які кошти вони фінансуються. Статтею 6 EMFA [10] приділено значну увагу прозорості структури власності медіа. Регламент зобов'язує медіакомпанії публічно розкривати інформацію про своїх власників, бенефіціарів, а держави – створювати публічні реєстри

медіавласності. Встановлюються вимоги прозорості щодо державної підтримки медіа. Зокрема, передбачено обов'язкову публікацію звітів про розподіл державної реклами між медіа. Це допомагає запобігти прихованому субсидуванню «лояльних» медіа (стаття 25 EMFA) [10]. Прозорість також сприяє розвитку конкуренції, підзвітності та зміцненню довіри громадян.

Отже, державне регулювання мас-медіа в ЄС базується на чіткій ціннісній основі: свобода слова, плюралізм, незалежність, відповідальність. Ці принципи конкретизуються у нормах права (директивах та регламентах ЄС, національних законах) і в діяльності регуляторних інституцій, про що свідчить практика окремих держав. Далі розглянемо, як ці загальні принципи реалізуються на рівні національних моделей регулювання. Хоча всі держави-члени ЄС дотримуються спільних європейських стандартів, історично склалися різні моделі державного регулювання медіа, зумовлені правовими традиціями, політичною культурою та медіаландшафтом кожної країни. Розглянемо декілька показових прикладів.

Німеччина. Німецька модель медіарегулювання розглядається як збалансована демократична система. Основи політики закладено в Конституції, зокрема у статті 5 зазначено: «кожен має право вільно висловлювати й поширювати свою думку в усній, письмовій або образотворчій формі й безперешкодно одержувати інформацію із загальнодоступних джерел. Гарантується свобода преси та свобода висвітлення подій за допомогою радіо та кіно. Цензура не застосовується» [15]. Рішення федерального конституційного суду неодноразово підкреслювали особливу роль телебачення і радіо в формуванні громадської думки та вимагали забезпечити їх незалежність від держави та монополій. Рішення суду [16] підтверджує, що держава не має права впливати на програмну політику суспільного мовника; державні представники в наглядових радах не можуть становити більшість (не більше третини складу); редакційна незалежність суспільного мовника є частиною свободи засобів масової інформації.

Суспільне мовлення «ARD», «ZDF», «Deutschlandradio» в Німеччині врегульовано кількома державними договорами федеральних держав (угодами, що укладаються між урядами земель без участі федерального парламенту). Medienstaatsvertrag (MStV) [14] – угода між усіма 16 федеральними землями, що набула чинності після ратифікації парламентами всіх земель та має силу закону в кожній окремій землі. §§ 26–36 MStV присвячені завданням, принципам програмної діяльності, фінансуванню, тривалості ефірної реклами та контролю за комерційною діяльністю суспільного мовлення. ZDF-Staatsvertrag (ZDF) [17] – угода, що визначає структуру управління, завдання, відповідальність мовника. §21 ZDF передбачає склад телевізійної ради з 60 членів. Гарантія плюралізму забезпечується завдяки складу ради, який передбачає участь представників: асоціації міст муніципалітетів; протестантської, католицької церкви та ради євреїв; профспілок, культурних об'єднань тощо. Угода про мовлення (Rundfunkfinanzierungsstaatsvertrag) [18] передбачає положення про порядок фінансування телебачення та радіо. Суспільний мовник фінансується через спеціальний внесок домогосподарств (теле-радіо збір), а жодна особа чи орган влади не має права втручатися в його редакційну політику.

Приватні телеканали та радіо у Німеччині підлягають регулюванню на рівні федеральних земель: діють 14 медіаорганів земель (Landesmedienanstalten), які видають ліцензії та здійснюють нагляд за контентом приватних мовників відповідно до § 2, 104–106 MStV [14]. Ці органи формуються земельними парламентами та громадськостю, що забезпечує їх незалежність від федерального уряду. Також § 104 MStV передбачає створення спільних органів для координації діяльності медіаорганів, таких як Direktorenkonferenz der Landesmedienanstalten (DLM). DLM – це конференції директорів земельних медіаорганів Німеччини, що регулюється MStV та іншими нормативно-правовими актами які визначають їх повноваження, структуру та функції. DLM виконує координаційну функцію між 14 земельними медіаорганами, забезпечуючи узгоджене

впровадження медіаполітики на національному рівні [14]. Серед основних завдань є розробка спільних позицій щодо медіарегулювання, координація нагляду за дотриманням медіазаконодавства, представлення інтересів медіаорганів на різних рівнях, співпраця з іншими регуляторними органами, участь у розробці законодавчих ініціатив. § 60 MStV [14] передбачає обмеження для медіакомпанії якщо їх програми досягають середньорічної частки аудиторії в 30%, адже вважається, що існує переважний вплив на громадську думку. Санкція щодо порушника може передбачати навіть анулювання ліцензії на програми доки медіа не перестане здійснювати домінуючий вплив на громадську думку. У 2020 році Німеччина оновила міжземельний медіадогівір, що поширив регулювання і на онлайн-платформи та алгоритми рекомендацій, вимагаючи прозорості від цифрових гігантів [19].

Таким чином, німецька модель характеризується децентралізованим федеративним регулюванням, поширеним суспільним мовленням та чіткими антимонопольними бар'єрами на медіаринку, встановленими законом і контролюваними незалежними органами.

Франція. Французька модель історично відзначалася активною роллю держави у медіасфері, проте з демократичними запобіжниками. Франція традиційно підтримує національну культуру через медіа. Згідно зі статтями 27 та 28 закону про свободу комунікації (Loi Léotard) [20], ще з 1986 року запроваджено квоти на національний продукт. Зокрема, у прайм-тайм щонайменше 60 % ефіру мають становити європейські кінематографічні та аудіовізуальні твори, з них не менше 40% – твори французького походження. Органом, відповідальним за регулювання аудіовізуальної сфери у Франції, є Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA), створений у 1989 році [13]. Він забезпечував дотримання свободи комунікацій та принципу медіаплюралізму. У 2022 році CSA було реорганізовано в ARCOM (Autorité de régulation de la communication audiovisuelle et numérique) шляхом об'єднання з інтернет-регулятором HADOPI. Новостворений орган має

розширені повноваження: він видає ліцензії на мовлення, розподіляє радіочастоти, контролює дотримання стандартів контенту – зокрема, неупередженість новин, рівний доступ кандидатів під час виборів та захист суспільної моралі. Попри задекларовану незалежність, раніше CSA піддавався критиці через порядок призначення частини членів президентом і парламентом, що породжувало занепокоєння щодо можливого політичного впливу [13]. Для посилення незалежності у 2013 році прийнято закон, що обмежив втручання уряду в призначення керівників суспільних телеканалів і закріпив фіксоване фінансування суспільного мовника [21]. Франція також має розвинену систему співрегулювання друкованої преси: друковані медіа не ліцензуються, але діє низка галузевих структур – Комісія з прескарти журналіста, спільні органи з питань друку та розповсюдження, що встановлюють правила і отримують державну підтримку. Держава надає значні субсидії пресі (поштова доставка, пільги для друкарень, прямі дотації газетам з невеликими накладками). Наприклад, Міністерство культури Франції опублікувало результати своєї допомоги пресі у 2023 році [22]. Загалом надано 204,7 мільйона євро на транспортну допомогу, допомогу на розповсюдження, інвестиції в модернізацію обладнання тощо.

Таким чином, французька модель – це поєднання регулювання і підтримки: держава виступає гарантом стандартів змісту та плюралізму через незалежний регулятор, але одночасно активно фінансує медіасектор, прагнучи зберегти національний інформаційний простір у глобалізованому світі.

Італія. Італійська медіасистема є прикладом середземноморської (поляризовано-плюралістичної моделі), де історично держава мала значний вплив, а ринок характеризувався медіаконцентрацією. У другій половині ХХ століття італійське телебачення було поділене між державним мовником RAI та приватною медіаімперією Mediaset під керівництвом Сільвіо Берлусконі [9, с. 183-205]. Така дуополія викликала питання щодо конфлікту інтересів, особливо коли Берлусконі став главою уряду. Принципи роботи мовника

прописані у нормативних актах, основні з яких: закон 2004 року про принципові норми щодо структури системи радіо і телемовлення та діяльності RAI, а також делегування уряду повноважень для видання єдиного тексту законодавства у сфері телемовлення (Gasparri Law) [23] та законодавчий декрет 2005 року – єдиний текст про радіо і телемовлення [24]. Державне регулювання намагалося вирішити проблему концентрації: стаття 23 Gasparri Law зобов'язала поступовий перехід на цифрове мовлення для розширення кількості каналів, а стаття 15 встановила ліміти на частку ринку аудіовізуальних медіа для однієї компанії, а саме: підприємства, що перевищують 40% загальних доходів у секторі, не можуть отримувати в системі інтегрованих комунікацій доходи, що перевищують 10% цієї ж системи. Незалежний орган AGCOM (Італійське управління зв'язку) здійснює регулювання телебачення, радіо, телекомунікацій і цифрових платформ [25]. Суспільний мовник RAI формально вважається незалежним, однак рада директорів призначається парламентом [26], тому зміна влади традиційно супроводжується зміною керівництва мовника. Це явище відоме як лоттизація – партійне квотування посад у державному секторі. Попри ці виклики, в Італії існує активна преса [27], розвинені регіональні медіа, а також судова влада й громадянське суспільство, які уважно стежать за дотриманням свободи слова.

Отже, італійська модель демонструє виклики регулювання в умовах високої концентрації: держава була змушена запровадити спеціальні закони проти медіамонополій та конфлікту інтересів, проте ефективність цих заходів залежала від політичної волі кожного уряду.

Польща. Як посткомуністична держава-член ЄС пройшла шлях від лібералізації медіасфери у 1990-х роках до сучасних дискусій щодо надмірного політичного впливу на медіа. Згідно зі статтею 5 Закону про радіо і телебачення (Ustawa o radiofonii i telewizji) [28], було створено незалежний державний орган – Національну раду з питань радіо і телебачення (KRRiT). Вона уповноважена видавати ліцензії, встановлювати вимоги до змісту

програм (зокрема, щодо захисту прав дітей та недопущення мови ворожнечі), а також забезпечувати дотримання свободи слова. Упродовж перших двох десятиліть після падіння комунізму польський медіаринок активно розвивався: з'явилися комерційні телеканали з іноземними інвестиціями, суспільне телебачення «TVP» функціонувало відносно автономно, а преса залишалася плюралістичною. Водночас останніми роками ЄС неодноразово висловлював занепокоєння щодо стану медіаплюралізму в Польщі [29]. З 2015 року урядова більшість внесла зміни до законодавства про суспільне мовлення, що фактично поставило «TVP» та «Польське радіо» під контроль виконавчої влади, а членів правління почали призначати урядові посадовці. Крім того, було подано законопроект про обмеження частки іноземного капіталу в телемовленні, що викликало різку критику [30] з боку ЄС як такий, що суперечить принципам свободи підприємництва та свободи медіа. Попри ці тривожні тенденції, польське медіазаконодавство формально відповідає вимогам ЄС: діє оновлений закон про радіо та телебачення, імплементовано положення AVMSD [11] щодо незалежності регулятора, впроваджено європейські квоти на контент. Польський випадок демонструє конфлікт між прибічниками європейських цінностей (опозиція, громадянське суспільство, інституції ЄС) та урядовою тенденцією до посилення контролю над стратегічно важливими медіа. Це підтверджує, що наявність формального закону не гарантує дотримання його духу – вирішальне значення має політична культура. З огляду на польський досвід, до тексту Регламенту EMFA [10] було включено положення, які прямо забороняють політичне втручання у роботу медіа та встановлюють прозорі механізми контролю за розподілом державної реклами, аби унеможливити фінансовий тиск на незалежні видання [31].

Розглянуті країни демонструють різні моделі державного впливу на медіасферу. Попри відмінності, у всіх випадках простежується спільна тенденція – посилення гарантій незалежності (через реформування регуляторів, захист статусу суспільних мовників) та адаптація до цифрових

викликів (інтернет-платформи, онлайн-медіа). Європейський Союз виступає каталізатором цих змін, запроваджуючи мінімальні стандарти, механізми нагляду та інструменти гармонізації. У результаті національні підходи поступово зближуються, хоча повна уніфікація залишається недосяжною через історичну специфіку розвитку медіасистем окремих держав.

Україна. Прагнучи євроінтеграції, Україна активно реформує медійну сферу відповідно до європейських норм. Пропонуємо порівняти український та європейський підходи до регулювання медіа, враховуючи спільні риси, розбіжності та національні особливості.

В Україні гарантована свобода слова і заборонена цензура, це впливає із тексту статей 15 та 34 Конституції України [32]. Ключовим кроком стало ухвалення Закону України «Про медіа» (далі – Закон) [33] який набув чинності у березні 2023 року і значною мірою імплементує положення Директиви AVMSD [11]. Зокрема, він визначає принципи державної політики у сфері медіа, співзвучні з європейськими: свобода діяльності медіа, невтручання держави в творчий процес, плюралізм, прозорість медіавласності, захист інформаційного простору та інтересів нацбезпеки. Цікаво, що Закону України «Про медіа» [33] вводить принцип захисту інформаційного простору від впливів держави-агресора – це специфічна норма, пов'язана з гібридною та повномасштабною війною. В ЄС нема прямого аналогу такого принципу, хоча після початку широкомасштабної війни у 2022 році Євросоюз запровадив санкції проти проросійських пропагандистських медіа [34].

Як зазначалося, у державах ЄС передбачено обов'язкову вимогу щодо інституційної незалежності медіарегуляторів. В Україні функцію державного нагляду виконує Національна рада з питань телебачення і радіомовлення (Нацрада), яка згідно зі статтею 70 Закону «є незалежним конституційним постійно діючим колегіальним державним органом, що діє на підставі Конституції України, цього Закону та інших законів України і здійснює державне регулювання, нагляд і контроль у сфері медіа» [33]. Якщо раніше

повноваження Нацради були обмежені сферою телебачення і радіомовлення, то новий Закон суттєво розширив її компетенцію: тепер Нацрада регулює усі види медіа, включно з друкованими та онлайн-медіа. Фактично створено єдиний регулятор для всього медіасектору. Такий принцип регуляторної конвергенції відповідає європейському досвіду – зокрема, німецький DLM [14] також охоплює всі канали поширення інформації. Статті 72 та 89 Закону закріплюють інституційну та фінансову автономію Нацради. Водночас питання її незалежності залишається предметом дискусій, оскільки вісім членів Нацради призначаються порівну Президентом України та Верховною Радою України, що потенційно створює політичну залежність. ЄС неодноразово звертав увагу на потребу впровадження запобіжників від політичного впливу. У більшості держав ЄС склад регулятора формується на основі ширшого консенсусу, із залученням опозиційних партій та фахових середовищ. Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні наразі переважає квотно-політичний підхід до формування складу регулятора, що не повною мірою відповідає європейським стандартам незалежності.

В державах ЄС ліцензування та реєстрація стосується здебільшого ефірного мовлення (через обмеженість частот), кабельні, супутникові канали часто працюють за спрощеним порядком (нотифікації) [14]. Україна перейняла цей підхід: стаття 50 Закону передбачає ліцензування виключно наземного ефірного мовлення та надання електронних комунікаційних послуг із використанням радіочастотного спектра. Не передбачено ліцензування для кабельних, супутникових чи інтернет-телеканалів [33]. Водночас, стаття 63 Закону передбачає, що «обов'язковій реєстрації підлягають суб'єкти, що здійснюють мовлення без використання радіочастотного спектра, суб'єкти у сфері аудіовізуальних медіа на замовлення, провайдери аудіовізуальних сервісів та провайдери платформ спільного доступу до відео» [33]. Це стосується також суб'єктів у сфері аудіовізуальних медіа на замовлення, провайдерів аудіовізуальних сервісів та платформ спільного доступу до відео. Друковані та онлайн-медіа в Україні

можуть реєструватися добровільно, проте навіть у разі відсутності реєстрації на них поширюється дія Закону, що випливає з положень частини 11 статті 2 Закону [33]. Така модель відповідає європейській практиці: зокрема, у Франції [20] та Німеччині [14] преса не потребує спеціальних дозволів – достатньо дотримання законодавства. Водночас українське законодавство містить специфічну новацію: у разі добровільної реєстрації онлайн-медіа набуває офіційного статусу, а його журналісти отримують додаткові правові гарантії (акредитація, захист під час воєнних дій тощо). Хоча така модель не має прямого відповідника в законодавстві ЄС, її логіка полягає в заохоченні медіа працювати відкрито – це повністю відповідає принципу прозорості медіа.

Українське законодавство традиційно містило специфічні норми, пов'язані з мовною політикою. Зокрема, статтею 40 Закону передбачені квоти на українську мову в проміжках часу з 7:00 до 18:00 та з 18:00 до 22:00 для телеканалів загальнонаціональної і регіональної категорій: не менше 90% від загальної тривалості програм; для телеканалів місцевої категорії: не менше ніж 80% [33]. Також Законом передбачено, що телемовники, які здійснюють мовлення державною мовою та мовами національних меншин – офіційними мовами ЄС, мають забезпечити не менше 30% ефіру програмами відповідними мовами. Закон не містить прямої заборони на використання мов національних меншин, які є офіційними мовами держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або окупантом [33]. Проте, статтею 15¹ Закону України «Про кінематографію» прямо заборонено розповсюдження і демонстрація фільмів, що містять популяризацію або пропаганду органів держави-агресора, виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України, містять пропаганду російського тоталітарного режиму тощо. Заборона поширюється також на всі фільми, вироблені або оприлюднені після 1 січня 2014 року фізичними або юридичними особами держави-агресора [35]. У державах ЄС не встановлюються мовні квоти між різними мовами однієї держави, оскільки

мовне питання не є предметом регулювання, за винятком захисту регіональних або міноритарних мов. Натомість існує вимога щодо європейської культурної присутності на телебаченні, закріплена у статті 16 Директиви AVMSD. Згідно з цією нормою, держави-члени мають забезпечити, щоб за можливості й за допомогою відповідних засобів, мовники відводили більшу частку ефірного часу європейським творам. Виняток становить ефірний час, призначений для новин, спортивних трансляцій, ігор, реклами, телетексту та телеторгівлі [11]. Стаття 13 AVMSD передбачає, що держави-члени повинні забезпечити, щоб постачальники аудіовізуальних медіапослуг на вимогу, що знаходяться під їхньою юрисдикцією, забезпечували щонайменше 30% частки європейських творів у своїх каталогах та забезпечували помітність цих творів [11].

Стаття 38 Закону встановлює, що лінійні медіа (крім іноземних), повинні забезпечувати щонайменше 50% національного продукту від загального тижневого обсягу мовлення. Це правило не застосовується для тематичних телеканалів, дитячих програм тощо [33]. Стаття 39 регулює вимоги до європейського продукту: для телеканалів загальнонаціональної та регіональної категорій (крім іноземних) він має становити не менше 50% тижневого мовлення, без урахування: новин, спортивних трансляцій, реклами та телепродажу. Для нелінійних аудіовізуальних медіа (крім аудіальних) європейський продукт має складати не менше 30% каталогу, і такі програми повинні бути помітними для користувачів. Телеканали загальнонаціональної та регіональної категорій також зобов'язані транслювати щонайменше 10% європейського продукту, створеного незалежними студіями. При цьому половина такого контенту має бути виробленою протягом останніх п'яти років [33]. Таким чином, можна зробити висновок, що положення Закону України «Про медіа» узгоджені з вимогами Директиви AVMSD. Культурні квоти України тепер відповідають європейському підходу.

Україна забороняє мову ворожнечі та заклики до насильницької зміни конституційного ладу. В умовах війни держава вдалася до жорсткіших

заходів: були заборонені проросійські телеканали «112 Україна», «ZIK», «NewsOne», а також запроваджено санкції проти окремих медіавласників [36]. У Європейському Союзі також вжито безпрецедентних заходів: Єврокомісія заборонила трансляцію телеканалів «RT» і «Sputnik» на всій території ЄС через поширення кремлівської дезінформації [37]. Це свідчить про те, що в екстремальних умовах ЄС та Україна обирають схожі підходи до захисту інформаційного простору. Водночас, Україна, яка перебуває на передовій війни, системніше протидіє проросійському впливу. Вітчизняне законодавство нині вимагає від медіа розкривати кінцевих бенефіціарів, а Нацрада веде відкритий Реєстр медіа. Ці норми приведені у відповідність до стандартів ЄС, передбачених статтею 6 Регламенту EMFA [10]. Більше того, ухвалено Закон України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» [38], який спрямований на подолання конфлікту інтересів між політикою, великим бізнесом і медіа. Цей закон зобов'язує великих медіавласників публічно декларувати свій статус. У державах ЄС питання впливу олігархів не стоїть настільки гостро, однак принцип прозорості реалізується подібним чином – через створення та ведення публічних реєстрів власників медіа.

Статті 92 та 93 Закону [33] вводять поняття співрегуляції: Нацрада може делегувати частину своїх повноважень або взаємодіяти з галузевими інституціями, зокрема у питаннях: встановлення критеріїв віднесення осіб до суб'єктів у сфері онлайн-медіа, визначення критеріїв віднесення інформації до такої, що може заподіяти шкоду фізичному, психічному або моральному розвитку дітей тощо. Такий підхід відповідає рекомендаціям AVMSD [11], яка заохочує використання співрегуляторних механізмів, зокрема у сфері відеоплатформ. В Європі, як уже зазначалося, широко розвинені практики саморегуляції, зокрема через діяльність прес-рад та журналістських об'єднань. В Україні також є зрушення в цьому напрямку: функціонують професійні галузеві об'єднання, Комісія з журналістської етики та Незалежна

медійна рада домовилися про координацію зусиль [39]. Вітчизняна система співрегуляції перебуває на стадії формування, та потребує подальшого нормативного та інституційного розвитку.

Таким чином, Україна значною мірою гармонізувала своє медіазаконодавство з правом Європейського Союзу. Наразі принципові відмінності полягають не стільки у формулюваннях норм, скільки в умовах їх практичної реалізації. На відміну від більшості країн ЄС, українська медіасфера протягом тривалого часу перебувала під впливом олігархічних інтересів, що ускладнює ефективне впровадження таких ключових принципів, як прозорість медіавласності та забезпечення рівних умов конкуренції. Опір з боку великих гравців ринку залишається викликом. Водночас усунення медіамонополій відкриє шлях до створення справді конкурентного медіаринку. У цьому контексті досвід держав ЄС може слугувати для України дорожньою картою, зокрема щодо таких механізмів: участь громадськості у процесі призначення членів регуляторних органів, розвиток саморегуляції медіа, підтримка регіональних і суспільних медіа. Ці інструменти особливо актуальні для України, де зазначені напрями залишаються найбільш уразливими.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Державне регулювання мас-медійної сфери в ЄС – це інструмент підтримки демократії, який поєднує мінімально необхідне втручання із заходами захисту інформаційного середовища. Європейський досвід засвідчив важливість створення незалежних медіаінституцій і правових рамок, що унеможливають монополізацію чи політичну цензуру. Дослідження державного регулювання мас-медійної сфери ЄС дозволило виокремити низку ключових принципів, серед яких: законності та пропорційності обмежень; плюралізму медіа; незалежність медіа та редакційної автономії; незалежності медіарегуляторів; співрегулювання та саморегулювання; захисту суспільних інтересів і вразливих груп; достовірності інформації; відповідальності медіа перед суспільством; транспарентності

медіасередовища. Україна, реформуючи свою медійну галузь, спирається на ці принципи, про це свідчить аналіз медіазаконодавства.

Проаналізовані принципи європейської медіаполітики та розглянуті конкретні національні моделі на прикладах Німеччини, Франції, Італії, Польщі свідчать про те, що вітчизняне медіазаконодавство стрімко наближається до норм ЄС. Комплексний Закон про медіа імплементує положення регламентів та директив ЄС щодо аудіовізуальних послуг. Основні розбіжності наразі полягають не так у букві закону, як у інституційній спроможності: українському регулятору доведеться підтвердити свою авторитетність і незалежність на практиці. Суспільний мовник має завоювати довіру аудиторії в умовах конкуренції з комерційними каналами, а ринок медіа – звикнути до прозорості та відмови від олігархічних впливів. Європейський досвід демонструє, що вирішення цих проблем можливе шляхом забезпечення прозорих процедур призначення, громадського нагляду та міжнародної підтримки медіареформ.

Доцільно розглянути можливість реформування чинної моделі формування складу Національної ради, зокрема скасування квотного призначення членів виключно Президентом України та Верховною Радою України, оскільки така модель містить ризики політичного впливу на регулятора. Натомість доцільним видається запровадження незалежної конкурсної процедури з добору кандидатів, що передбачає: формування незалежної конкурсної комісії; відкрити оцінку претендентів за критеріями професійної компетентності, доброчесності та незалежності; забезпечення прозорості процедур відбору. Також заслуговує на увагу модель багатостороннього представництва, за якої право на висунення кандидатур делегується громадянському суспільству, академічній спільноті та професійним медійним організаціям. Наприклад, частину членів регулятора можуть висувати: спілки ректорів закладів вищої освіти; професійні об'єднання журналістів, письменників та мовників; правозахисні організації; культурні інституції. Застосування подібного підходу сприяло б підвищенню

легітимності та довіри до регулятора, а також відповідало б європейським принципам незалежності медіа.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому вивченні ефективності впроваджених норм: як саме працюватиме ЕМФА на практиці в державах ЄС, чи зможе він зупинити ерозію медіаплюралізму в проблемних країнах, а також який вплив матиме імплементація європейських стандартів в Україні – чи зміниться якість медіапростору та рівень довіри до українських медіа. Для України перспективним напрямом є дослідження розвитку співрегуляції – зокрема, того, наскільки медійна спільнота готова взяти на себе частину регуляторних повноважень і відповідальності. Загалом, медіарегулювання в цифрову епоху залишається динамічною сферою, яка потребує постійного наукового супроводу, щоб державна політика могла своєчасно реагувати на нові виклики, водночас зберігаючи фундаментальні свободи. Подальше вивчення цієї тематики дозволить оцінити практичну дієвість нових регуляторних механізмів як у державах ЄС, так і в Україні, а також визначити найбільш ефективні підходи до гарантування свободи слова та сталого розвитку медіа в умовах сучасних загроз.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) : Конвенція від 04.11.1950, № 995_004 : станом на 01.08.2021. Офіційний вісник України. 1998. 16 квіт. С. 270.

2. Charter of Fundamental Rights of the European Union : Charter від 01.12.2009, № 12012P/TXT : станом на 26.10.2012. Official Journal of the European Union. 2012. 26 жовт. С. 391-407. URL: http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj (дата звернення: 01.06.2025).

3. Legal framework to ensure independence of the media and safeguard media pluralism. Council of Europe. Freedom of Expression. URL: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/legal-framework-to-ensure->

independence-of-the-media-and-safeguard-media-pluralism (дата звернення: 01.06.2025).

4. Галлін Д., Манчіні П. Сучасні медіасистеми: три моделі відносин ЗМІ та політики / пер. О. Насика. Наука, 2008. 320 с.

5. Herman E., Chomsky N. Manufacturing Consent : The Political Economy of the Mass Media. New York : Pantheon Books, 2002. 412 p. ISBN 9780375714498.

6. McChesney R. Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times. Urbana & Chicago : University of Illinois Press, 1999. 427 p. ISBN 9781565846340.

7. Iosifidis P. Public television in the digital era: Technological challenges and new strategies for Europe. London : Palgrave Macmillan, 2007. 236 p. ISBN 9781349542185.

8. Iosifidis P. Global Media and Communication Policy. Palgrave Macmillan, 2011. 288 с. (Palgrave Global Media Policy and Business). 288 p. ISBN 9781349304561.

9. Noam E., The International Media Concentration Collaboration. Who Owns the World's Media? Media Concentration and Ownership around the World /. New York : Oxford Academic, 2016. 1440 p. ISBN 9780199987238.

10. Regulation (EU) 2024/1083 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 establishing a common framework for media services in the internal market and amending Directive 2010/13/EU (European Media Freedom Act) (Text with EEA relevance) : Regulation від 11.04.2024, № 32024R1083 : станом на 11.04.2024. Official Journal of the European Union. 2024. 17 квіт. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj> (дата звернення: 01.06.2025).

11. Директива Європейського Парламенту і Ради 2010/13/ЄС від 10 березня 2010 року про координацію певних положень, встановлених законами, нормативно-правовими або адміністративними актами в державах-членах стосовно надання аудіовізуальних медіапослуг (Директива про аудіовізуальні медіапослуги) : Директива від 10.03.2010, № 2010/13/ЄС :

станом на 18.12.2018. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2010. 15 квіт. С. 1.

12. Media freedom and pluralism. European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/media-freedom> (дата звернення: 01.06.2025).

13. France. Press, radio and TV markets are affected by a growing concentration in which main media outlets are held by fewer companies and significantly by French billionaire businessmen who turned media moguls. Media Landscapes. URL: <https://medialandscapes.org/country/france/policies/regulatory-authorities> (дата звернення: 01.06.2025).

14. Medienstaatsvertrag : Staatsvertrag від 15.04.2020, № 2251-9 : станом на 01.10.2024. Gesetz- und Verordnungsblatt für Berlin 76. Jahrgang Nr. 42. 2020. 25 верес. С. 736-740. URL: <https://gesetze.berlin.de/bsbe/document/jlr-MedienStVtrBEpG20> (дата звернення: 01.06.2025).

15. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland : Grundgesetz від 23.05.1949, : станом на 22.03.2025. Bundesgesetzblatt Teil I. С. 1. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/> (дата звернення: 01.06.2025).

16. Leitsätze zum Beschluss des Ersten Senats vom 20. Juli 2021 - 1 BvR 2756/20, 2775/20 und 2777/20 - Staatsvertrag Rundfunkfinanzierung : Beschluss від 20.07.2021, № 1 BvR 2756/20. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2021/07/rs20210720_1bvr275620.html (дата звернення: 01.06.2025).

17. ZDF-Staatsvertrag : Staatsvertrag від 31.08.1991, № 2251-2 : станом на 15.04.2020. Gesetz- und Verordnungsblatt für Berlin.: 1991. 19 груд. URL: <https://gesetze.berlin.de/bsbe/document/jlr-ZDFStVtrBEV16P1> (дата звернення: 01.06.2025).

18. Rundfunkfinanzierungsstaatsvertrag. Die ARD. 25.05.2022. URL: <https://www.ard.de/die-ard/organisation-der-ard/Rechtsgrundlagen-Rundfunkfinanzierungsstaatsvertrag-100/> (дата звернення: 01.06.2025).

19. Dr. Michael Stulz-Herrnstadt. New German State Media Treaty enters into force. DLA Piper. 11.11.2020. URL:

<https://www.technologysledge.com/2020/11/new-german-state-media-treaty-enters-into-force/> (дата звернення: 01.06.2025).

20. Loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication (Loi Léotard) : Loi від 30.09.1986, № 86-1067 : станом на 15.11.2024. Journal officiel de la République française. 1986. 01 жовт. С. 11755–11767. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006068930/> (дата звернення: 01.06.2025).

21. Reform of the independence of the public audiovisual sector - Reinforced powers for the French CSA. European platform of regulatory authorities. 15.01.2014. URL: https://www.epra.org/news/regulation-news/news_items/reform-of-the-independence-of-the-public-audiovisual-sector-reinforced-powers-for-the-french-csa (дата звернення: 01.06.2025).

22. Wojciak T. Près de 205 millions d'euros d'aides à la presse octroyées par le ministère de la Culture en 2023. CB NEWS. 09.07.2024. URL: <https://www.cbnews.fr/medias/image-pres-205-millions-euros-aides-presse-octroyees-ministere-culture-2023-86081> (дата звернення: 01.06.2025).

23. Norme di principio in materia di assetto del sistema radiotelevisivo e della RAI-Radiotelevisione italiana S.p.a., nonché delega al Governo per l'emanazione del testo unico della radiotelevisione : Legge від 03.05.2004, № 112 : станом на 15.01.2016. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana. 2004. 05 трав. URL:

<https://www.normattiva.it/atto/caricaDettaglioAtto?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2004-05->

[05&atto.codiceRedazionale=004G0153&atto.articolo.numero=0&atto.articolo.sottoArticolo=1&atto.articolo.sottoArticolo1=0&qId=16db9da9-6aa3-42c8-8dad-ecf07c6b2bf2&tabID=0.04325332092753209&title=lbl.dettaglioAtto](https://www.normattiva.it/atto/caricaDettaglioAtto?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2004-05-05&atto.codiceRedazionale=004G0153&atto.articolo.numero=0&atto.articolo.sottoArticolo=1&atto.articolo.sottoArticolo1=0&qId=16db9da9-6aa3-42c8-8dad-ecf07c6b2bf2&tabID=0.04325332092753209&title=lbl.dettaglioAtto) (дата звернення: 01.06.2025).

24. Testo unico dei servizi di media audiovisivi e radiofonici : Decreto legislativo від 31.07.2005, № 117 : станом на 10.12.2021. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana №208. 2005. 07 верес. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2005-07-31;177> (дата звернення: 01.06.2025).

25. Istituzione dell’Autorità per le garanzie nelle comunicazioni e norme sui sistemi delle telecomunicazioni e radiotelevisivo : Legge від 31.07.1997, № 249 : станом на 17.04.2024. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana. 1997. 31 лип. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1997-07-31;249!vig> (дата звернення: 01.06.2025).

26. Come vengono nominati i vertici Rai. Openpolis. 26.07.2021. URL: <https://www.openpolis.it/parole/come-vengono-nominati-i-vertici-rai/> (дата звернення: 01.06.2025).

27. Minacce e intimidazioni. Ossigeno per l’informazione. URL: <https://www.ossigeno.info/minacce-intimidazioni/> (дата звернення: 01.06.2025).

28. Ustawa o radiofonii i telewizji : Ustawa від 29.12.1992, № Dz. U. 1993 Nr 7 poz. 34 : станом на 05.08.2022. Kancelaria Sejmu. С. 1–97. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19930070034> (дата звернення: 01.06.2025).

29. Jimenez M. EU Adopts Act to Safeguard Media. Voice of America. Press Freedom. 18.03.2024. URL: <https://www.voanews.com/a/eu-adopts-act-to-safeguard-media/7532858.html> (дата звернення: 01.06.2025).

30. RPO i Nowoczesna: Mała ustawa medialna ograniczyła niezależność mediów. Gazeta Prawna. 13.12.2016. URL: <https://web.archive.org/web/20241209221052/https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1001221,mala-ustawa-medialna-ograniczyla-niezaleznosc-mediow.html> (дата звернення: 01.06.2025).

31. European Media Freedom Act. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/protecting-democracy/european-media-freedom-act_en (дата звернення: 01.06.2025).

32. Конституції України : Верховна Рада України від 28.06.1996, № 254к/96-ВР : станом на 01.01.2020. Відомості Верховної Ради України № 30. 1996. 23 лип. С. 141.

33. Про медіа : Закон України від 13.12.2022, № 2849-IX : станом на 01.01.2025. Відомості Верховної Ради України №№ 47-50. 2023. 27 листоп. С. 2.

34. ЄС заборонив на своїй території чотири російських видання. Укрінформ. 17.05.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3864886-es-zaboroniv-na-svoij-teritorii-cotiri-rosijskih-vidanna.html> (дата звернення: 01.06.2025).

35. Про кінематографію : Закон України від 13.01.1998, № 9/98-ВР : станом на 15.11.2024. Відомості Верховної Ради України № 22. 1998. 29 трав.

36. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 лютого 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» : Указ Президента України від 02.02.2021, № 43/2021 : станом на 02.02.2021. Офіційний вісник України №13. 2018. 19 лют. С. 14.

37. EU imposes sanctions on state-owned outlets RT/Russia Today and Sputnik's broadcasting in the EU. Council of the EU. 02.03.2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/02/eu-imposes-sanctions-on-state-owned-outlets-rtrussia-today-and-sputnik-s-broadcasting-in-the-eu/> (дата звернення: 01.06.2025).

38. Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів) : Закон України від 23.09.2021, № 1780-ІХ : станом на 31.03.2023. Відомості Верховної Ради України № 51. 2021. 17 груд. С. 7.

39. Комісія з журналістської етики та Незалежна медійна рада домовилися про координацію зусиль. Комісія з журналістської етики. 26.11.2021. URL: <https://cje.org.ua/about/> (дата звернення: 01.06.2025).

References

1. Council of Europe (1950), “Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (with Protocols) (European Convention on Human Rights)”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (Accessed 25 May 2025).

2. Official Journal of the European Union (2012), “Charter of Fundamental Rights of the European Union”, available at: http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj (Accessed 01.06.2025).

3. Council of Europe. Freedom of Expression (2025), “Legal framework to ensure independence of the media and safeguard media pluralism”, available at: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/legal-framework-to-ensure-independence-of-the-media-and-safeguard-media-pluralism> (Accessed 01.06.2025).

4. Hallin, D. and Manchini, P. (2008), *Suchasni mediasystemy: try modeli vidnosyn ZMI ta polityky* [Modern Media Systems: Three Models of Media-Policy Relations], Nauka, Kyiv, Ukraine.

5. Herman, E. and Chomsky, N. (2002), *Manufacturing Consent : The Political Economy of the Mass Media*, Pantheon Books ,New York, USA.

6. McChesney, R. (1999), *Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times*, University of Illinois Press, Urbana & Chicago, USA.

7. Iosifidis, P. (2007), *Public television in the digital era: Technological challenges and new strategies for Europe*, Palgrave Macmillan, London, UK.

8. Iosifidis, P. (2011), *Global Media and Communication Policy*, Palgrave Macmillan, London, UK.

9. Noam, E. (2016), *The International Media Concentration Collaboration. Who Owns the World's Media? Media Concentration and Ownership around the World*, Oxford Academic, New York, USA.

10. Official Journal of the European Union (2024), “Regulation (EU) 2024/1083 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 establishing a common framework for media services in the internal market and amending Directive 2010/13/EU (European Media Freedom Act) (Text with EEA relevance)”, available at: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj> (Accessed 01.06.2025).

11. Official Journal of the European Union (2010), “Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services

(Audiovisual Media Services Directive)", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-10#Text (Accessed 25 May 2025).

12. European Commission (2025), "Media freedom and pluralism", available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/media-freedom> (Accessed 01.06.2025).

13. Media Landscapes (2025), "France. Press, radio and TV markets are affected by a growing concentration in which main media outlets are held by fewer companies and significantly by French billionaire businessmen who turned media moguls", available at: <https://medialandscapes.org/country/france/policies/regulatory-authorities> (Accessed 01.06.2025).

14. Staatsvertrag (2020), "Medienstaatsvertrag", available at: <https://gesetze.berlin.de/bsbe/document/jlr-MedienStVtrBEpG20> (Accessed 01.06.2025).

15. Bundesgesetzblatt (1949), "Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland", available at: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/> (Accessed 01.06.2025).

16. Bundesverfassungsgericht (2021), "Leitsätze zum Beschluss des Ersten Senats vom 20. Juli 2021 - 1 BvR 2756/20, 2775/20 und 2777/20 - Staatsvertrag Rundfunkfinanzierung : Beschluss", available at: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2021/07/rs20210720_1bvr275620.html (Accessed 01.06.2025).

17. Gesetz- und Verordnungsblatt für Berlin (1991), "ZDF-Staatsvertrag", available at: <https://gesetze.berlin.de/bsbe/document/jlr-ZDFStVtrBEV16P1> (Accessed 01.06.2025).

18. Die ARD (2022), "Rundfunkfinanzierungsstaatsvertrag", available at: <https://www.ard.de/die-ard/organisation-der-ard/Rechtsgrundlagen-Rundfunkfinanzierungsstaatsvertrag-100/> (Accessed 01.06.2025).

19. DLA Piper (2020), "Dr. Michael Stulz-Herrnstadt. New German State Media Treaty enters into force", available at: <https://www.technologysleage.com/2020/11/new-german-state-media-treaty-enters-into-force/> (Accessed 01.06.2025).

20. Journal officiel de la République française (1986), “Loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication (Loi Léotard)”, available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006068930/> (Accessed 01.06.2025).

21. European platform of regulatory authorities (2014), “Reform of the independence of the public audiovisual sector - Reinforced powers for the French CSA”, available at: https://www.epra.org/news/regulation-news/news_items/reform-of-the-independence-of-the-public-audiovisual-sector-reinforced-powers-for-the-french-csa (Accessed 01.06.2025).

22. Wojciak, T. (2024), “Près de 205 millions d'euros d'aides à la presse octroyées par le ministère de la Culture en 2023”, CB NEWS, available at: <https://www.cbnews.fr/medias/image-pres-205-millions-euros-aides-presse-octroyees-ministere-culture-2023-86081> (Accessed 01.06.2025).

23. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana (2004), “Norme di principio in materia di assetto del sistema radiotelevisivo e della RAI-Radiotelevisione italiana S.p.a., nonché delega al Governo per l'emanazione del testo unico della radiotelevisione”, available at: <https://www.normattiva.it/atto/caricaDettaglioAtto?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2004-05-05&atto.codiceRedazionale=004G0153&atto.articolo.numero=0&atto.articolo.sottoArticolo=1&atto.articolo.sottoArticolo1=0&qId=16db9da9-6aa3-42c8-8dad-ecf07c6b2bf2&tabID=0.04325332092753209&title=lbl.dettaglioAtto> (Accessed 01.06.2025).

24. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana (2005), “Testo unico dei servizi di media audiovisivi e radiofonici : Decreto legislativo vid 31.07.2005, № 117”, available at: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2005-07-31;177> (Accessed 01.06.2025).

25. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana (1997), “Istituzione dell'Autorità per le garanzie nelle comunicazioni e norme sui sistemi delle telecomunicazioni e radiotelevisivo”, available at: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1997-07-31;249!vig> (Accessed 01.06.2025).

26. Openpolis (2021), “Come vengono nominati i vertici Rai”, available at: <https://www.openpolis.it/parole/come-vengono-nominati-i-vertici-rai/> (Accessed 01.06.2025).

27. Ossigeno per l'informazione (2025), “Minacce e intimidazioni”, available at: <https://www.ossigeno.info/minacce-intimidazioni/> (Accessed 01.06.2025).

28. Kancelaria Sejmu (1992), “The Broadcasting Act”, available at: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19930070034> (Accessed 01.06.2025).

29. Jimenez, M. (2024), “EU Adopts Act to Safeguard Media”, Voice of America. Press Freedom, available at: <https://www.voanews.com/a/eu-adopts-act-to-safeguard-media/7532858.html> (Accessed 01.06.2025).

30. Gazeta Prawna (2016), “The small media act limited the independence of the media”, available at: <https://web.archive.org/web/20241209221052/https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1001221,mala-ustawa-medialna-ograniczyla-niezaleznosc-mediow.html> (Accessed 01.06.2025).

31. European Commission (2019), “European Media Freedom Act”, available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/protecting-democracy/european-media-freedom-act_en (Accessed 01.06.2025).

32. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “The Constitution of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 01.06.2025).

33. Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On the media”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (Accessed 01.06.2025).

34. Ukrinform (2024), “The EU has banned four Russian publications on its territory”, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3864886-es-zaboroniv-na-svoij-teritorii-cotiri-rosijskih-vidanna.html> (Accessed 01.06.2025).

35. Verkhovna Rada of Ukraine (1998), The Law of Ukraine “On Cinematography”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 01.06.2025).

36. President of Ukraine (2021), Decree “On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of 2 February 2021 “On the application of personal special economic and other restrictive measures (sanctions)”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43/2021#Text> (Accessed 01.06.2025).

37. Council of the EU (2022), “EU imposes sanctions on state-owned outlets RT/Russia Today and Sputnik's broadcasting in the EU”, available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/02/eu-imposes-sanctions-on-state-owned-outlets-rtrussia-today-and-sputnik-s-broadcasting-in-the-eu/> (Accessed 01.06.2025).

38. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine “On the prevention of threats to national security related to excessive influence of persons exercising significant economic and political influence in public life (oligarchs)”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-20#Text> (Accessed 01.06.2025).

39. Commission on Journalism Ethics (2021), “The Commission on Journalistic Ethics and the Independent Media Council agreed to coordinate efforts”, available at: <https://cje.org.ua/about> (Accessed 01.06.2025).

Стаття надійшла до редакції 07.06.2025 р.